

Faiga o fa'aseā e uiga i sui ofisa o le malo

Na lē lelei le va'aiga o oe e:

- se sui ofisa o le malo?
- se a'ai, itumalō po'o se pito nu'u?
- se vaega fa'auluulu i ai fa'alesoifua malōlōina?
- se aoga maualuga?
- se aoga po'o se vaega fa'auluulu?

The Ombudsman may be able to help you.

O le a le mea a le Su'esu'e o Fa'aseā e mafai ona ia faia mo oe?

O le Su'esu'e o Fa'aseā e su'esu'e ma lloilo fa'aseā e tusa ai ma le fa'atinoga ma fa'ai'uga a sui ofisa o le malo tutotonu ma fa'apitonu'u, ma le malosi'aga o lo'o ia te i latou e vala'au ai nei sui ofisa ia latou amioga.

O le Su'esu'e o Fa'aseā o se su'esu'e tuto'atasi o le a ia tu'uina atu se faiga fetui ma tatau i lau fa'aseā.

Matou te iloilo ina amioga ma fa'ai'uga a le sui ofisa o le malo e lē i fetui, lē tatau ai pe sesē fo'i. Afai matou te iloa o a latou faiga ia, o le a matou ta'uina atu, ma ono fa'ailoa atu ai fo'i se tali.

O le Su'esu'e o Fa'aseā e mafai ona ia su'esu'e se fa'aseā e te'e i:

- Sui ofisa o le Malo, e aofia ai i latou o lo'o fa'atautaia le totogiina o penefiti, fale, soifua malōlōina, femalagaā'iga, tusi folau, tupe maua mai fa'alavelave, a'oa'oga, tupe lafoga ma tupe mo tamaiti.
- Sui ofisa o le malo fa'apitonu'u, e aofia ai i latou e va'aia auala, ālā vai, va'ava'aia o manu ma meaola, fuafuaga ma le fa'agaoioiga o le faiga o fale ma maliega mo alagā'oa.

E lē mafai e le Su'esu'e o Fa'aseā ona su'esu'e fa'aseā e uiga i tagata ta'ito'atasi po'o kamupani, ni a'oga private, lōia, MPs, fa'ai'uga faia e le pulega malo atoa fa'apitonu'u po'o se fa'amasino.

E lē mafai ona matou su'esu'eina ni fa'aseā i Leoleo, po' o ni Minisitā o le Malo, se i vaganā ai ua mana'omia mo ni fa'amatalaga tusia.

E lē mafai fo'i ona matou tu'uina atu ni fautuaga fa'aletulafono, faia ni tau pe galue e avea ma se tasi e fai ma ou leo po'o se tasi e galue mo oe.

Ala o le faiga o le fa'aseā

O le a le mea e tatau ona faia muamua?

Ae e te lē i sau i le Su'esu'e o Fa'aseā o se masani lelei tele o le taumafai lea ina ia fo'ia le fa'afitāuli ma se sui ofisa o le malo lava ia. O le tele lava o latou e i ai ala o le faia o se fa'aseā. Afai e leai, tusi i le ulu o le sui ofisa.

O le Su'esu'e o Fa'aseā e ono filifili e lē faia se su'esu'ega se i vaganā ua uma ona e faia lea vaega muamua.

E fa'apefea ona faia lau fa'aseā

E mafai ona e faia se fa'aseā i le Su'esu'e o Fa'aseā e ala i lou tusi i ai, fasimeli, i-meli po'o le fa'aaogaina fo'i o le pepa fa'atumu o lo'o i luga o le matou upega o feso'ota'iga. O fa'amatalaga o feso'ota'iga o lo'o i le pito i tua. Telefoni mai i le matou ofisa pe a e mana'omia se fesoasoani.

Nisi o fesoasoani laiti i le faiga o lau fa'aseā

Aua ne i fa'atuai. E ono faigata ia matou ona su'esu'e ma iloiloia se fa'aseā na tupu i le sili atu ma le 12 masina ua te'a.

Fa'amatala mai le fa'ai'uga po'o ni ala e te mana'o e fa'aseā aga'i i ai, ma ta'u mai pe aiseā e te manatu ai e lē fetau.

Ia manino ma a'u'a'u. Tausisi i le autū ma mea moni o lo'o i le fatu o lau fa'aseā, e aunoa ma le tele o isi mau fa'amatalaga se i vaganā ai ua fetau.

Aumai uma tusi ma fa'amaumauga e fa'ailoa mai ai ua uma ona e taumafai e fo'ia le fa'afitāuli ma le sui ofisa.

Ta'u mai po'o le a le i'uga e te mana'o i ai.

O le a le mea e tupu pe a e faia sau fa'aseā?

O le a matou fa'ailoaina atu ia te oe pe a matou mauaina ma o le a logoina atu fo'i oe a o fa'agasolo le faiga o le fa'aseā.

A matou mauaina lau fa'aseā, o le Su'esu'e o Fa'aseā o le a latou faia se fa'ai'uga muamua pe mafai pe leai ona su'esu'eina. Afai e leai, o le a matou ta'uina atu ma le mafua'aga pe aiseā ma ono fa'asino oe i nisi o vaega e tatau ai po'o nisi au'aunaga.

O le faia o se fa'aseā sa'o lava i se sui ofisa o le malo, e masani lava ona fō'ia ai le tele o fa'aseā. Afai e mafai ona faia lenei tulaga, e lē mana'omia se faia o se su'esu'ega aloa'ia.

Afai o lo'o su'esu'ea lau fa'aseā, o le Su'esu'e o Fa'aseā o le a su'eina uma lava ni fa'amatalaga e fetau ma talafeagai ai ma le matā'upu.

A uma le su'esu'ega, o le Su'esu'e o Fa'aseā o le ia faia se manatu e tusa ai ma le matā'upu pe na lē fetai ma lē lelei le faiga o galuega a le sui ofisa. O le a e mauaina fo'i se avanoa e fai ai sau fa'amatalaga pe afai e lē manatu le Su'esu'e o Fa'aseā e lē i fetai ma lelei le faiga o galuega a le sui ofisa.

Pe a fetai ma tusa ai, o le Su'esu'e o Fa'aseā e ono fofola maia se tali.

Fa'afeso'ota'iga o le Su'esu'e o Fa'aseā

Telefoni fua e leai se totogi: 0800 802 602

www.ombudsman.parliament.nz

I-meli:

info@ombudsman.parliament.nz

Meli:

PO Box 10152, Wellington 6143

Fesimili:

(04) 471 2254

Fesili i le Ofisa:

8:30am to 5:00pm Aso Gafua i le Aso Faraile

Ueligitone

Level 14, 70 The Terrace, Wellington 6143

Aukilani

Level 10, 55-65 Shortland Street, Auckland 1010

Kalaisatete

545 Wairakei Road, Harewood, Christchurch 8053